

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-151>

УДК 338.2:339.5(045)

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

DEVELOPMENT OF UKRAINE'S FOREIGN TRADE IN THE CONDITIONS OF WAR

Пічкурова Зоя Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6561-8413>

Pichkurova Zoia

State University «Kyiv Aviation Institute»

Стаття присвячена дослідженню ключових тенденцій, проблем та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах війни. Визначено основні проблеми і перешкоди розвитку зовнішньоторговельної діяльності України в умовах війни. Проаналізовано товарну структуру зовнішньої торгівлі України та динаміку її розвитку, виділено основні статті вітчизняного експорту та імпорту. Визначено передумови та особливості трансформації географічної структури зовнішньої торгівлі України, проаналізовано ключових торговельних партнерів та їх частку у вітчизняному експорті та імпорті товарів. Підкреслено зростання ролі і значення Європейського Союзу як провідного зовнішньоторговельного партнера України. Наголошено на позитивній динаміці відновлення зовнішньої торгівлі України та визначено перспективи розвитку зовнішньоторговельного потенціалу України.

Ключові слова: зовнішня торгівля, зовнішньоторговельна діяльність, експорт, імпорт, сальдо зовнішньоторговельного балансу, товари, послуги, товарна структура зовнішньої торгівлі, географічна структура зовнішньої торгівлі, торговельні партнери, торговельний потенціал.

The article is devoted to the study of key trends, problems and prospects for the development of Ukraine's foreign trade in wartime conditions. The main problems and obstacles to the development of Ukraine's foreign trade activities in wartime conditions are identified, among which, in particular, the rapid reduction in export and import volumes, the growth of the negative balance of foreign trade, the need to reorient to other markets, and problems with logistics that arose as a result of the blockade of sea and land routes are highlighted. The commodity structure of Ukraine's foreign trade and the dynamics of its development are analyzed, and the main articles of domestic exports and imports are highlighted. In particular, it is noted that in the commodity structure of domestic exports in 2024, the largest share falls on food products and agricultural products, metals and products made from them, machinery, equipment and transport, and in the commodity structure of Ukrainian imports, the main articles are machinery, equipment and transport, chemical industry products, rubber, other goods and fuel and energy products. It is concluded that the predominance of food and agricultural products in the structure of Ukrainian exports means for Ukraine, which previously exported ferrous metals and products from them the most, the formation of a new specialization on the world market. The prerequisites and features of the transformation of the geographical structure of Ukraine's foreign trade are determined, key trading partners and their share in domestic exports and imports of goods are analyzed. The growing role and importance of the European Union as a leading foreign trade partner of Ukraine is emphasized. The positive dynamics of the restoration of Ukraine's foreign trade are emphasized and the prospects for the development of Ukraine's foreign trade potential are determined. In particular, it is emphasized that in the process of Ukraine's resolution of the problems caused by the war, the country must develop its foreign trade potential, the growth of which is of interest to other entities of the world market, as well as plan and implement measures to diversify the commodity and geographical structure of foreign trade, develop approaches to improving the quality of domestic products and modernizing production capacities and processes, and create favorable conditions for national producers.

Keywords: foreign trade, foreign trade activity, export, import, foreign trade balance, goods, services, commodity structure of foreign trade, geographical structure of foreign trade, trading partners, trade potential.

Постановка проблеми. Війна в Україні, що вплинула практично на всі сфери економічної діяльності, спричинила суттєві перешкоди для розвитку зовнішньоторговельної діяльності, які викликали зміни у товарній і географічній структурі зовнішньої торгівлі та змусили здійснити пошук шляхів вирішення логістичних проблем, а також посилити співпрацю з окремими торговельними партнерами, передусім, з Європейським Союзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах військового вторгнення приділяли увагу такі дослідники, як Н. Гавриленко, Г. Єфімова, М. Котова, Д. Кочубей, У. Моторнюк А. Нечипорук, О. Побережець, О. Погарська, А. Сімахова, І. Ус, Г. Шамборовський, А. Швець, Т. Яремчук та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу науковців до проблематики зовнішньоторговельної діяльності України під час війни та постійні виклики, з якими стикається держава у цей період, існує необхідність дослідження основних тенденцій і перешкод розвитку зовнішньої торгівлі, що формуються під впливом дестабілізуючих факторів з метою розробки заходів, спрямованих на стабілізацію зовнішньоторговельної діяльності, повернення до довоєнних показників експорту, збільшення його обсягів та диверсифікації його структури у майбутньому.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз товарної та географічної структури і динаміки вітчизняного експорту й імпорту з урахуванням ключових трендів і перешкод розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна в Україні здійснює вагомий вплив не лише на зовнішньополітичні відносини, а й на зовнішню торгівлю, зокрема, призводить до зміни обсягів експорту та імпорту, а також її географічної й товарної структури. Основними проблемами зовнішньоторговельної діяльності України у період воєнного стану виявились стрімке скорочення обсягів експорту та імпорту, передусім, через руйнування об'єктів транспортної інфраструктури, втрату існуючих ланцюгів постачання внаслідок припинення авіасполучення та блокування морських портів, блокування кордону з боку західних товаровиробників через усвідомлення ними ризиків від збільшення ступеня присутності України на ринку ЄС.

За даними Міністерства економіки України, зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг у 2022 році зменшився на 30,8% (тобто, на 49,2 млрд дол. США) у порівнянні з показниками 2021 року і становив 110,7 млрд дол. США. Сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів і послуг виявилось негативним на суму 5,9 млрд дол. США та зросло на 4,6 млрд дол. США у порівнянні з 2021 роком [1], що свідчить про зростання імпортозалежності вітчизняної економіки внаслідок втрати частини потужностей виробничими підприємствами, які були зруйновані або опинились на тимчасово окупованій території. Експорт товарів і послуг Україною у 2022 році зменшився на 33,9% (на 26,9 млрд дол. США) у порівнянні з показником 2021 року та склав 52,4 млрд дол. США, а імпорт товарів і послуг за 2022 рік скоротився на 27,7% (на 22,3 млрд дол. США) у порівнянні з показником 2021 року і дорівнював 58,3 млрд дол. США [1].

До початку повномасштабного вторгнення український експорт товарів та послуг демонстрував позитивну динаміку, проте, починаючи з першого місяця війни почалось стрімке скорочення його обсягів, яке вдалось подолати з травня 2022 р. (див. рис. 1).

Товарна структура зовнішньої торгівлі України також зазнала суттєвих змін під впливом війни. У 2022 році Україна експортувала товарів на суму 44,1 млрд дол. США, що склало 64,8% від показника 2021 р. та імпортувала товарів на суму 55,3 млрд дол. США (75,9% від показника попереднього року). Загальні обсяги експорту товарів Україною у 2022 р. склали 44,1 млрд дол. США (64,8% від показника попереднього року), а обсяги товарного імпорту – 55,3 млрд дол. США (75,9% від показника попереднього року).

Статистичні дані вказують на те, що у 2022 році відбулось зниження обсягів експорту за більшістю товарних груп, проте найбільшого скорочення зазнали наступні: тютюн і промислові замітники тютюну (скорочення на 314, 2 млн дол. США або 30,6% від показника 2021 р.), сіль; сірка; землі та каміння (на 307,8 млн дол. США 39,7% від показника 2021 р.), продукти неорганічної хімії (на 664,7 млн дол. США або 32,1% від показника 2021 р.), добрива (на 452,3 млн дол. США або 27,3% від показника 2021 р.), каучук, гума (на 78 млн дол. США або 36,9% від показника 2021 р.), друкована продукція (на 41,2 млн дол. США або 34,7% від показника 2021 р.), керамічні вироби

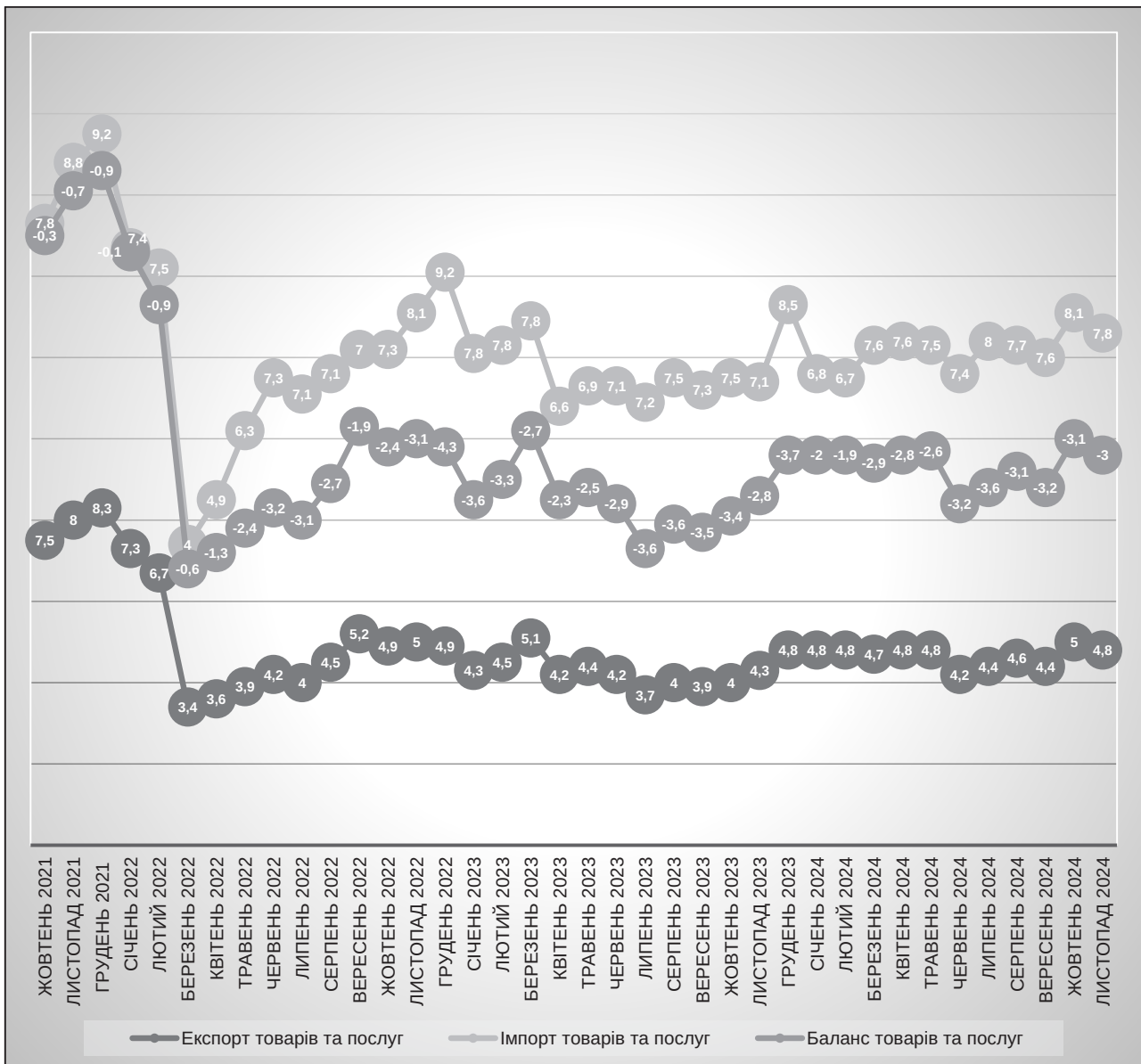

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України у жовтні 2021 р. – листопаді 2024 р., млрд дол. США

Джерело: дані Центру економічної стратегії [2]

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

(на 128,8 млн дол. США або 32,8% від показника 2021 р.), перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння (на 87,5 млн дол. США або 31,9% від показника 2021 р.), недорогоцінні метали та вироби з них (на 10 млрд дол. США або 37,5% від показника 2021 р.), нікель і вироби з нього (на 3,6 млн дол. США або 26,1% від показника 2021 р.), інші недорогоцінні метали (на 52,5 млн дол. США або 30,9% від показника 2021 р.), судна (на 103,1 млн дол. США або 33,7% від показника 2021 р.).

Водночас, протягом першого року війни в Україні зросли обсяги експорту за наступними

товарними групами у порівнянні з 2021 р.: м'ясо та їстівні субпродукти (зростання на 78,2 млн дол. США або 109,2% від рівня 2021р.), молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед (на 73,6 млн дол. США або 119,4% від рівня 2021 р.), насіння і плоди олійних рослин (на 1,4 млрд дол. США або 154,3% від рівня 2021 р.), рослинні матеріали для виготовлення (на 15,2 млн дол. США або 183,2% від рівня 2021 р.), продукти з м'яса, риби (на 1,9 млн дол. США або 106,8% від рівня 2021 р.), цукор і кондитерські вироби з цукру (на 53,1 млн дол. США або 121,5% від рівня 2021 р.), продукти переробки овочів

(на 22 млн дол. США або 111% від рівня 2021 р.), палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки (на 200 млн дол. США або 132,6%), білкові речовини (на 34,9 млн дол. США або 147,9%), порох і вибухові речовини (на 4,2 млн дол. США або 160,2%), головні убори (на 11,2 млн дол. США або 223,7%), цинк і вироби з нього (на 0,7 млн дол. США або 242%), музичні інструменти (на 0,3 млн дол. США або 186,7%).

Щодо імпорту товарів, то у 2022 р. найбільше зниження його обсягів відбулось за наступними товарними позиціями: руди, шлак і зола (зниження на 282,1 млн дол. США або 23,6% від показника 2021 р.), шовк (на 0,61 млн дол. США або 29,3% від показника 2021 р.), цукор і кондитерські вироби з цукру (на 10,4 млн дол. США або 40,9% від показника 2021 р.), перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння (на 149 млн дол. США або 32% від показника 2021 р.), мідь і вироби з неї (на 117,9 млн дол. США або 35,6% від показника 2021 р.), свинець і вироби з нього (на 5,7 млн дол. США або 33,3% від показника 2021 р.), іграшки (на 244,7 млн дол. США або 39,3% від показника 2021 р.), твори мистецтва (на 6,1 млн дол. США).

Зростання обсягів імпорту у 2022 р. спостерігалось за наступними товарними групами: овочі (зростання на 102,1 млн дол. США або 140% від показника 2021 р.), кава, чай (на 8,3 млн дол. США або 103,1% від показника 2021 р.), шелак природний (на 2,2 млн дол. США або 107,9% від показника 2021 р.), рослинні матеріали для виготовлення (на 0,4 млн дол. США або 124,4% від показника 2021 р.), залишки і відходи харчової промисловості (на 15,1 млн дол. США або 104,3% від показника 2021 р.), порох і вибухові речовини (на 2,9 млн дол. США або 112,5% від показника 2021 р.), друкована продукція (на 2,5 млн дол. США або 106,6% від показника 2021 р.), одяг та додаткові речі до одягу, текстильні вироби (на 302,7 млн дол. США або 175,4% від показника 2021 р.), головні убори (на 178,5 млн дол. США або 866,2% від показника 2021 р.), керамічні вироби (на 14,1 млн дол. США або 105,5% від показника 2021 р.), літальні апарати (на 6,3 млн дол. США або 101,8% від показника 2021 р.) тощо.

У 2023 р. обсяги вітчизняного експорту продовжували знижуватись і склали 36,2 млрд дол. США, що являє 82,1% від показника 2022 р. та 53,2% від показника довоєнного 2021 р. Обсяги вітчизняного товарного імпорту дорів-

нювали 63,6 млрд дол. США (115% від показника попереднього року та 87,4% від показника 2021 р.).

Показники товарної структури зовнішньої торгівлі України за січень-листопад 2024 р. свідчать про зростання обсягів експорту, які дорівнювали 38,4 млрд дол. США (116,5% порівняно з аналогічним періодом 2023 р.) та імпорту – 63,7 млрд дол. США (111% порівняно з січнем-листопадом 2023 р.).

Таким чином, досягти довоєнних обсягів товарного експорту поки що не вдалось, що призводить до недоотримання Україною доходів, а країнами світу – частки українських товарів, що, у свою чергу, спричинило зростання цін на продовольство на світовому ринку і поставило під загрозу продовольчу безпеку. Водночас, в країні зростає від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу, яке у 2023 р. склало 27,4 млрд дол. США, а за період січень-листопад 2024 р. – 25,3 млрд дол. США.

Відповідно до статистичних даних Державної митної служби України [3], у товарній структурі вітчизняного експорту у 2024 р. найбільша частка припадає на продовольчі товари та агропромислову продукцію (59,2%), метали та вироби з них (10,7%), машини, устаткування та транспорт (8,3%). Переважання в структурі українського експорту продовольства та сільськогосподарської продукції означає для України, яка раніше найбільше експортувала чорні метали та вироби з них формування нової спеціалізації на світовому ринку. У товарній структурі українського імпорту у 2024 р. основними статтями є машини, устаткування та транспорт (35,4% у загальній структурі імпорту), продукція хімічної промисловості, каучук (16,6%), інші товари (13,1%), паливно-енергетичні товари (12,6%).

Варто також розглянути вплив війни на структуру і динаміку зовнішньої торгівлі України послугами. У 2022 році загальні обсяги експорту послуг Україною стрімко скоротились і склали 9,2 млрд дол. США (71,7% від показника попереднього довоєнного року), а обсяги імпорту послуг – 3 млрд дол. США.

Аналіз структури вітчизняного експорту послуг за видами дозволяє стверджувати, що протягом першого року війни в Україні найбільше скоротились обсяги експорту наступних видів послуг: послуги для переробки товарів з метою реалізації у внутрішній економіці (скорочення на 4,9 млн дол. США або 24,7% від показника 2021 р.), послуги повітряного транспорту (на 1,3 млрд дол. США або

35,8% від показника 2021 р.), послуги залізничного транспорту (на 297,2 млн дол. США або 31,5% від показника 2021 р.), будівництво у внутрішню економіку (на 5,4 млн дол. США або 37,1% від показника 2021 р.), послуги зі страхування (на 98,5 млн дол. США або 18,3% від показника 2021 р.), послуги, пов'язані з патентною діяльністю (на 2,4 млн дол. США або 35,3% від показника 2021 р.), інші особисті послуги (на 19,3 млн дол. США або 29,6% від показника 2021 р.), державні та урядові послуги (на 8,1 млн дол. США або 13,3% від показника 2021 р.).

Всього декілька видів послуг продемонстрували зростання обсягів експорту у 2022 р., зокрема: послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (зростання на 70,5 млн дол. США або 176,7% порівняно з 2021р.), послуги річкового транспорту (на 12,3 млн дол. США або 133% порівняно з 2021р.), телекомунікаційні послуги (на 22,6 млн дол. США або 121,7% порівняно з 2021р.), інформаційні послуги (на 126,8 млн дол. США або 109% порівняно з 2021р.), що свідчить про їх конкурентоспроможність.

Щодо імпорту послуг, то у 2022 р. найбільше зниження його обсягів відбулось за наступними товарними позиціями: послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном (зниження на 6,5 млрд дол. США або 32,8% від показника 2021 р.), послуги повітряного транспорту (на 167,8 млн дол. США або 30,2% від показника 2021 р.), послуги, пов'язані з подорожами (на 1,4 млрд дол. США або 11,8% від показника 2021 р.), будівництво за кордоном (на 25,3 млн дол. США або 19,4% від показника 2021 р.), послуги, пов'язані з патентною діяльністю (на 0,5 млн дол. США або 32% від показника 2021 р.), послуги з обробки та усунення забруднення навколишнього середовища (на 0,1 млн дол. США або 13,4% від показника 2021 р.), послуги сільського господарства та послуги видобутку (на 3,9 млн дол. США або 32,6% від показника 2021 р.), послуги операційного лізингу (на 173,9 млн дол. США або 21,5% від показника 2021 р.), інші ділові послуги (на 42,5 млн дол. США або 33,9% від показника 2021 р.), державні та урядові послуги (на 1,1 млрд дол. США або 1,8% від показника 2021 р.).

Зростання обсягів імпорту послуг у 2022 р. спостерігалось за наступними видами: послуги для переробки товарів з метою реалізації у внутрішній економіці (зростання на 0,5 млн дол. США або 170,7% від показника 2021 р.), інші допоміжні та додаткові тран-

спортні послуги (на 36,5 млн дол. США або 169,9% від показника 2021 р.), а також культурні та рекреаційні послуги (на 0,8 млн дол. США або 128,9% від показника 2021 р.).

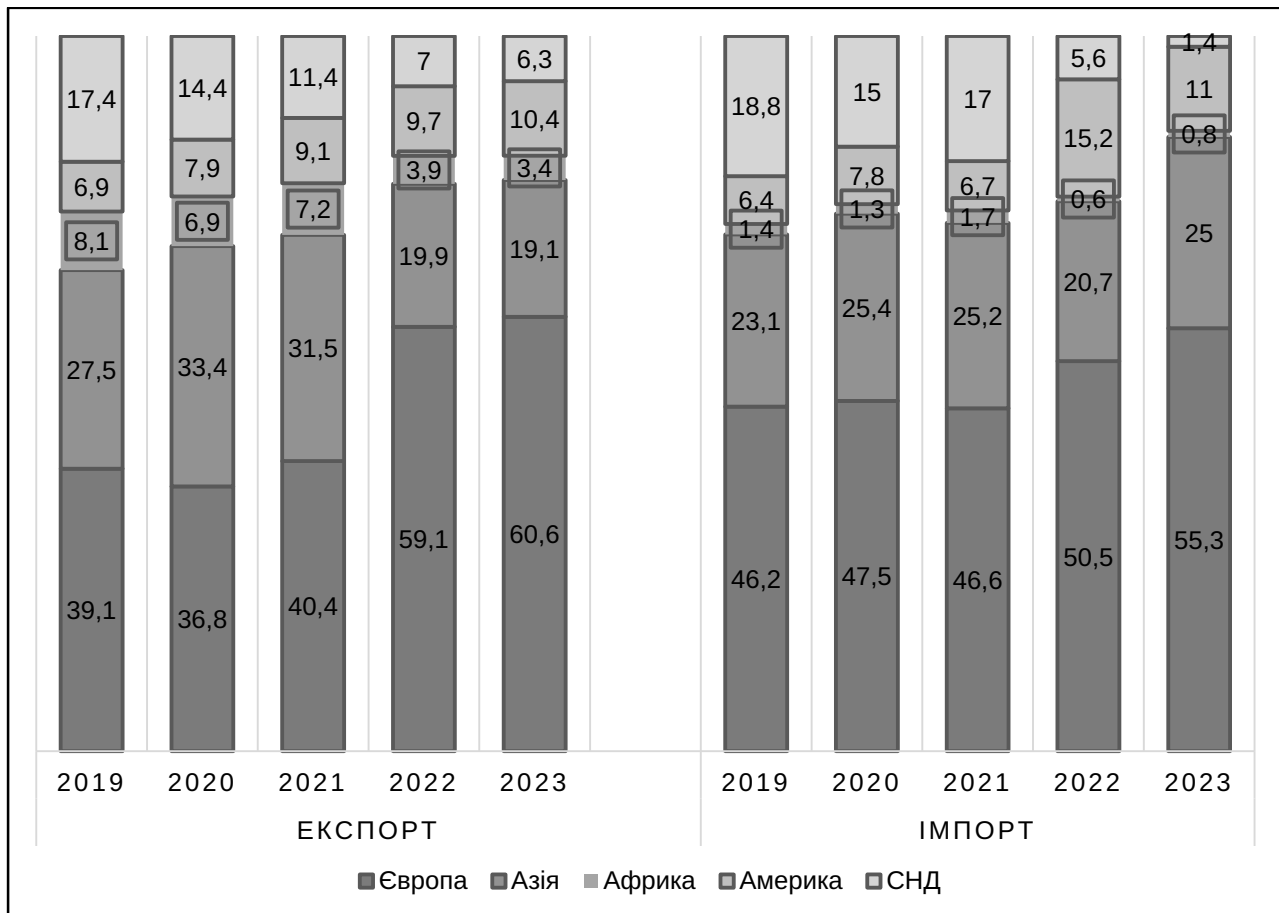
У 2023 р. обсяги вітчизняного експорту послуг склали близько 9 млрд дол. США, що являє 98,1% від показника 2022 р. та 68,3% від показника довоєнного 2021 р. Обсяги вітчизняного імпорту послуг у 2023 р. суттєво зросли і дорівнювали 5,4 млрд дол. США (179,9% від показника попереднього року та 71,4% від показника 2021 р.). Отже, повернутись до довоєнних обсягів зовнішньої торгівлі послугами Україні також не вдалось.

Сальдо зовнішньоторговельного балансу у зовнішній торгівлі послугами у 2021 р. було позитивним і склало 5,6 млрд дол. США, у 2022 р. зросло до 6,2 млрд дол. США, а у 2023 р. склало 3,6 млрд дол. США.

Водночас, завдяки антикризовим заходам, зокрема, розблокуванню «зернового коридору» в межах Чорноморської зернової ініціативи, оптимізації логістичних процесів, посиленню торговельної співпраці з Європейським Союзом, регуляторним заходам з боку Уряду та Національного банку України вдалося розпочати процес відновлення експортної та імпоротної діяльності.

Географічна структура зовнішньої торгівлі України також зазнала суттєвих змін під час війни. Насамперед, слід зазначити про зміни у регіональному розподілі експортних та імпорتنих потоків, які відбулись за останні майже три роки. Зміна векторів політичного та економічного співробітництва привела до скорочення частки країн СНД (насамперед, росії та білорусі) у зовнішній торгівлі України та зростанню частки країни Європи, завдяки впровадженню торговельних преференцій з боку Європейського Союзу. Так, ще у 2019 р. частка країн СНД, яка у загальному обсязі вітчизняного експорту товарів та послуг становила 17,4%, а імпорту – 18,8%, у 2023 р. скоротилась до 6,3% та 1,4% відповідно. Водночас, за вказаний період країни Європи збільшили свою частку в українському експорті товарів та послуг з 39,1% до 60,6%, а в імпорту – з 46,2% до 55,3% (див. ис. 2).

За період воєнного стану також змінились країни, що є основними торговельними партнерами України. Якщо ще у 2019 р. третє місце серед найбільших торговельних партнерів України у експорті (5,8%) та друге місце у імпорту (11,8%) належало російській федерації, то на сьогодні торговельні відносини з даною країною припинено. Протягом

Рис. 2. Розподіл зовнішньої торгівлі України товарами та послугами за географічними регіонами світу у 2019–2023 рр., у % до загального обсягу

Джерело: побудовано автором за даними Національного банку України [4]

2019–2021 рр. Китаю належало перше місце серед найбільших торговельних партнерів України у експорті, проте у 2022–2023 рр. його позиції зайняла Польща. Водночас, в Україні зростає імпорт китайських товарів (див. табл. 1), передусім, через їх дешевизну та зростання потреб у товарах, що використовуються в умовах воєнного часу. В Україну Китай поставляє конкурентоздатні та необхідні товари, зокрема автомобілі, безпілотні літальні апарати, комп'ютери та телефони, побутову техніку, металопродукції, електрогенератори, акумулятори, засоби добрива, нафтопродукти тощо [5, с. 33].

Аналіз географічної структури зовнішньої торгівлі України за країнами світу у 2023 р. показує, що найбільшими торговельними партнерами виступали: Китай, на який припадає 13% у загальному обсязі товарообігу України, Польща (11,2%), Туреччина (7,3%), Німеччина (6,9%), Румунія (5,3%), Італія (3,8%), США (3,5%), Болга-

рія (3,2%), Іспанія (3%) та Словаччина (2,8%) (див. рис. 3).

У 2024 р. основним торговельним партнером України став ЄС, до якого було спрямовано 59,5% товарів вітчизняного виробництва та з якого надійшло 50,4% імпортованих товарів [3].

В регіональному вимірі зовнішня торгівля України також демонструє зміни, що відбулись під впливом війни. Передусім, варто зазначити про значне зниження обсягів експорту східних та північних областей, що знаходяться у прифронтовій зоні. Наприклад, експорт Харківської області (де домінує важка експортно-орієнтована промисловість) зменшився на 80% (або 1,1 млрд дол. США) за два роки повномасштабної війни [6]. Водночас, збільшення обсягів експорту від початку війни спостерігається у західних областях України (Волинській, Закарпатській, Чернівецькій) та Одеській області (завдяки роботі зернового коридору). За результатами 2023 р. найбільша

Таблиця 1

**Динаміка частки країн-найбільших торговельних партнерів України
у експорті та імпорті товарів за період 2019–2023 рр.**

Місце країни	Країни та їх частка в українському експорті товарів (за роками)				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	Китай (7,8%)	Китай (15,6%)	Китай (12,5%)	Польща (14,7%)	Польща (12,7%)
2	Туреччина (5,7%)	Польща (5,6%)	Польща (7,0%)	Румунія (8,9%)	Румунія (10,5%)
3	рф (5,8%)	Туреччина (5,3%)	Туреччина (6,4%)	Туреччина (7,1%)	Китай (6,9%)
4	Польща (5,6%)	рф (4,9%)	Італія (5,3%)	Китай (6,0%)	Туреччина (6,8%)
5	Італія (5,0%)	Індія (4,3%)	рф (4,3%)	Німеччина (4,4%)	Іспанія (5,8%)
Місце країни	Країни та їх частка в українському імпорті товарів (за роками)				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	Китай (15,5%)	Китай (15,5%)	Китай (15,1%)	Китай (15,6%)	Китай (16,4%)
2	рф (11,8%)	Німеччина (9,6%)	рф (8,7%)	Польща (9,9%)	Польща (10,3%)
3	Німеччина (9,7%)	рф (8,5)	Німеччина (8,5%)	Німеччина (8,1%)	Німеччина (7,9%)
4	Польща (6,5%)	Польща (7,4%)	Польща (6,7%)	Туреччина (6,3%)	Туреччина (7,6%)
5	США (5,6%)	США (5,9)	США (4,8%)	США (4,1%)	США (4,6%)

Джерело: складено автором за даними Національного банку України [4]

частка у регіональних обсягах зовнішньої торгівлі товарами належить м. Києву (26%), Дніпропетровській області (13%) та Львівській області (7,1%).

Незважаючи на значне зниження у 2022 р. обсягів зовнішньої торгівлі, Україні протягом наступних двох років вдалося стабілізувати ситуацію завдяки:

- антикризовим заходам з боку Уряду та Національного банку України, зокрема, щодо стримування інфляції;

- міжнародній підтримці, що дозволила забезпечити стійкість фінансової системи України;

- активізації співпраці з ЄС, в результаті якої Україна була звільнена від квот та мит при експортуванні товарів, внаслідок чого обсяги постачання товарів до ЄС зросли у 2024 р. майже на 25 млрд дол. США, що майже на 1 млрд дол. США перевищує показник 2023 р.;

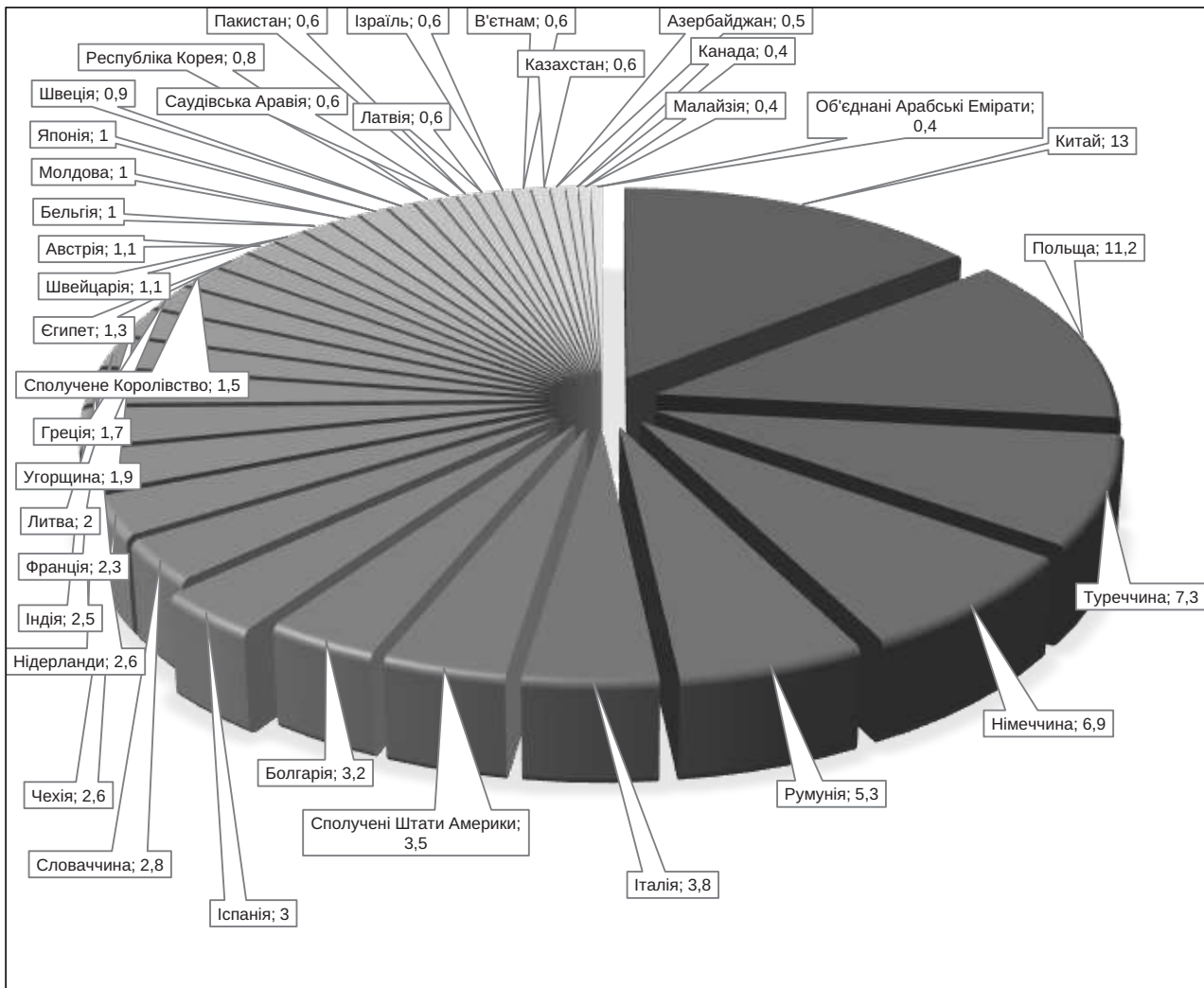
- акцентуванню уваги на розвитку галузей, діяльність яких спрямована на виробництво та експорт товарів з доданою вартістю;

- частковому відновленню морських перевезень;

- роботі над розробкою нових транспортних шляхів тощо.

Отже, незважаючи на деструктивний вплив війни на зовнішньоторговельну діяльність України, що був особливо відчутний у 2022 році, в подальшому вітчизняні експорт та імпорт продемонстрували здатність до відновлення, що хоча й не характеризується досягненням довоєнних показників, проте свідчить про поступове зростання надходжень від експорту.

Висновки. Повномасштабне вторгнення здійснило руйнівний вплив на обсяги, структуру та динаміку зовнішньої торгівлі України. Скорочення обсягів експорту та імпорту, зростання від'ємного сальдо зовнішньоторговель-

Рис. 3. Частка країн-основних торговельних партнерів України у загальному обсязі товарообігу за 2023 рік

Джерело: побудовано автором за даними Національного банку України [4]

ного балансу, зміна торговельних партнерів, проблеми з логістикою, викликані блокуванням морських та сухопутних шляхів змусили Україну шукати шляхи відновлення зовнішньої торгівлі. Починаючи з 2022 р. відбулось скорочення обсягів торгівлі з країнами СНД й зростання обсягів експорту та імпорту до ЄС, зовнішньоторговельне співробітництво з яким активізувалось внаслідок скасування квот та мит на український експорт та окреслило контури спеціалізації України на світовому ринку як постачальника продовольства та агропро-

мислових товарів. Цілком очевидно, що Україна, яка долає проблеми, викликані війною, має значний торговельний потенціал, у зростанні якого зацікавлені інші суб'єкти світового ринку і задля його реалізації необхідно здійснювати подальші кроки щодо диверсифікації товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі, розробляти підходи до підвищення якості вітчизняної продукції та модернізації виробничих потужностей і процесів, а також створювати сприятливі умови для національних товаровиробників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Міністерство економіки України. Інформаційно-аналітичні матеріали. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e8551533-1004-4210-9980-a3a50e134096&tag=InformatsiinoanalitichniMateriali> (дата звернення: 25.12.2024).

2. Центр економічної стратегії. Трекер економіки України під час війни. URL: https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 30.12.2024).
3. Державна митна служба України. Статистика та реєстри. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 30.12.2024).
4. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 30.12.2024).
5. Шамборовський Г. О. Сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України. *Агросвіт*. 2024. № 9. С. 28–35. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/3613/3648> (дата звернення: 30.12.2024).
6. Центр економічної стратегії. Міжнародна торгівля в Україні: огляд ключових трендів. URL: https://ces.org.ua/international_trade_ukraine_key_trends (дата звернення: 30.12.2024).

REFERENCES:

1. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Informatsiino-analitychni materialy [Ministry of Economy of Ukraine. Information and analytical materials]. Available at: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e8551533-10-04-4210-9980-a3a50e134096&tag=InformatsiinoanalitichniMateriali> (accessed 30 December 2024).
2. Tsentri ekonomichnoi stratehii. Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny [Center for Economic Strategy. Ukraine's Economy Tracker During the War]. Available at: https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/?utm_source=chatgpt.com (accessed 30 December 2024).
3. Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. Statystyka ta reiestry [State Customs Service of Ukraine. Statistics and registers]. Available at: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (accessed 30 December 2024).
4. Natsionalnyi bank Ukrainy. Statystyka zovnishnoho sektoru [National Bank of Ukraine. External sector statistics]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (accessed 30 December 2024).
5. Shamborovskyi H. (2024). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy [Сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України]. *Ahrosvit*, vol. 9, pp. 28–35. Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/3613/3648> (accessed 30 December 2024).
6. Tsentri ekonomichnoi stratehii. Mizhnarodna torhivlia v Ukraini: ohliad kliuchovykh trendiv [Center for Economic Strategy. International Trade in Ukraine: An Overview of Key Trends.]. Available at: https://ces.org.ua/international_trade_ukraine_key_trends (accessed 30 December 2024).